

Вишняков В.М. Пути ускорения интеграции Украины в Европейский Союз

Определены особенности современной политики Евросоюза и обоснованы эффективные пути и формы развития Украины в Евроинтеграционном направлении. Установлено, что в первую очередь целесообразнее решить все проблемы общего экономического характера, а также проблему, которая препятствует развитию торгово-экономического сотрудничества Украины и Евросоюза, а уже потом на правах высококонкурентоспособного государства вступать в Евросоюз. Членство Украины в Евросоюзе не решит внутренние ее проблемы, оно может только ухудшить их, о чем свидетельствует опыт стран Центрально Восточной Европы.

Ключевые слова: интеграция, стратегия, геоэкономические интересы, геополитика, экономический потенциал, национальная экономика, конкурентоспособность.

Vishniakov V.M. The methods of the Ukraine integration boost to the EU

The peculiarities of the modern EU policy are revealed in the article. The effective ways and forms the Ukrainian development in the European integration trend are proved. It is set that above all things more expedient to work out all problems of general economic character, and also problem which hinders development of trade and economic collaboration of Ukraine and European Union, and already then on rights highly the competitive state to enter to European Union. Membership of Ukraine in European Union will not work out its internal problems, it can only worsen them, to what experience of countries testifies Centrally eastern Europe.

Keywords: Integration, strategy, geo-economic interests, geopolitics, economical strength, national economy, competitiveness.

УДК 658

Доц. П.П. Гаврилко¹, канд. екон. наук;викл. М.Ю. Лалакулич¹, канд. екон. наук; ст. наук. співроб. Ф.А. Ваксинський, канд. екон. наук – Інститут регіональних досліджень НАН України

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДО БАНКРУТСТВА

Розглянуто основні підходи до діагностики ймовірності банкрутства підприємств, зокрема: систему фінансових коефіцієнтів, спеціальні узагальнювальні (тестові) показники загрози банкрутства, суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства. Розроблено класифікацію існуючих підходів до оцінювання та прогнозування банкрутства підприємства.

Ключові слова: банкрутство підприємства, показники загрози банкрутства, система фінансових коефіцієнтів, критерії, ефективність, комплексний підхід.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економіки України банкрутство вітчизняних підприємств є істотною проблемою. Воно призводить до істотних негативних наслідків окремого суб'єкта господарювання через збитковість підприємства, затримку чи не виплату заробітної плати робітникам, втрату робочих місць у випадку ліквідації підприємства та ін. Кількість неплатоспроможних підприємств та підприємств-банкрутів в Україні досить значна, вони є в кожному регіоні країни.

Подолання проблеми банкрутства залежить від своєчасного виявлення загрози банкрутства на підприємстві та розроблення і впровадження відповідних антикризових заходів, що дадуть змогу подолати кризу, відновити лік-

відність і платоспроможність та запобігти процедурі банкрутства і ліквідації підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи антикризового управління відображено у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як І.С. Благун, І.О. Бланк, В.А. Забродський, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, Л.О. Лігоненко, Е. Альтман, Д. Чессер та ін. Однак у наукових працях не належно відображено питання, пов'язані з проблемами нечіткості класів кризи. На практиці підприємство поступово переходить з одного класу кризи в інший, а отже, класи кризи мають нечіткі межі. На сьогодні актуальним є розроблення економіко-математичних моделей оцінювання загрози банкрутства. Окрім цього, недостатньо уваги приділяють питанням розроблення моделей прийняття антикризових управлінських рішень та оцінювання їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Для діагностики ймовірності банкрутства підприємств існують такі підходи: система фінансових коефіцієнтів, спеціальні узагальнювальні (тестові) показники загрози банкрутства, суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства.

Фінансові коефіцієнти розраховують на матеріалах даних звітного балансу підприємства. Проте їх основною вадою є неможливість розглядати виникнення ситуації банкрутства як результату розвитку кризи. Також відсутність загально визнаного переліку оцінювальних показників кризового стану та загрози банкрутства ускладнює виявлення кризового стану підприємства.

Лігоненко Л.О. запропонував декомпозицію системи показників кризового стану та загрози банкрутства за такими класифікаційними ознаками: інформаційне забезпечення розрахунку, функціональне спрямування, призначення (сфера застосування) [7].

Лігоненко Л.О. і Бланк І.О. [3, с. 486] виокремлюють показники експрес- та фундаментальної діагностики. До складу показників експрес-діагностики належать оцінювальні показники, які розраховують тільки на підставі публічної звітності підприємства. Фундаментальну діагностику здійснюють спеціалісти самого підприємства, використовуючи матеріали управлінського обліку та результати спеціальних досліджень. За функціонального спрямування, показники-індикатори підрозділяють на чотири групи: стан ліквідності, структура капіталу, обіговість, рентабельність.

За сферою застосування виокремлюють показники поточної й майбутньої загрози банкрутства. Оцінювання рівня майбутньої загрози банкрутства може здійснюватися за допомогою дослідження динаміки показників структури капіталу, обіговості та прибутковості за кілька періодів. Їх зниження свідчить про зростаючу загрозу банкрутства підприємства. Але, цей підхід не дає змоги своєчасно спрогнозувати банкрутство, а лише констатує фінансовий стан підприємства на сьогодні. Крім того, аналіз значень окремих коефіцієнтів не дає узагальнювального оцінювання.

Суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства передбачають використання якісних критеріїв, які ідентифікують виникнення або потенційну загрозу виникнення ліквідних ускладнень. Це зміна керівництва та ключових працівників, зміна господарських партнерів, затримка у виконанні поточних

¹ Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету;

платежів, зміни у складі засновників, зміни організаційно-правової форми господарювання тощо. Вади такого підходу: суб'єктивні показники й критерії загрози банкрутства визначають проблему, але не дають кількісного оцінювання її масштабів, часу виникнення, причин та наслідків розвитку кризи.

Спеціальні узагальнювальні (тестові) показники загрози банкрутства. Цей аналіз здійснюють за допомогою математичних моделей діагностики банкрутства. Існує кілька підходів для побудови моделей оцінювання схильності підприємства до банкрутства. Так, М.О. Кизим, І.С. Благун, Ю.С. Копчак [4, с. 33] розглядають класифікаційну схему цих підходів, як показано на рис. На сьогодні виділяють чотири основні підходи до оцінювання й прогнозування банкрутства підприємств, які ґрунтуються на експертних методах, економіко-математичних методах, штучних інтелектуальних системах, методах оцінювання фінансового стану.

Найбільш відомими з них є економіко-математичні моделі. Перевага застосування економіко-математичних моделей полягає в отриманні чисельного показника ймовірності банкрутства на основі оброблення певного обсягу економічної та фінансової інформації оцінюваного підприємства.

Рис. Класифікація існуючих підходів до оцінювання та прогнозування загрози банкрутства підприємств

Оскільки підприємства України функціонують в умовах нестабільного середовища, то необхідне розроблення алгоритму оцінювання схильності підприємства до банкрутства, який буде базуватися на комплексі адаптивних моделей. Необхідним є комплексний підхід до оцінювання схильності підприємства до банкрутства, що полягає в побудові економіко-математичних моделей, які дають змогу розробити та прийняти відповідні антикризові управлінські рішення, оцінити їх ефективність. Це дасть змогу управлінцям не лише визначити загрозу банкрутства, а й ефективно подолати кризовий стан

підприємства, розробивши і впровадивши найбільш ефективний комплекс антикризових заходів.

Механізм запобігання банкрутству дасть змогу підприємству ефективно функціонувати і отримувати прибуток, що на рівні підприємства забезпечить зростання доходів його власників, які будуть спрямовані на розширення виробництва, а це дасть змогу збільшити кількість робочих місць та підвищити рівень заробітної плати працівників підприємства. На сьогодні відсутній єдиний механізм, що дав би змогу одночасно діагностувати загрозу кризи, визначити її глибину, розробити антикризові управлінські заходи залежно від класу кризи та оцінити їх ефективність, вибравши та впровадивши найбільш оптимальний варіант.

Питанню оцінювання ефективності антикризових заходів в сучасній економічній літературі приділяють досить мало уваги. Зокрема вітчизняний учений-економіст О.О. Терещенко [9] пропонує лише загальні критерії ефективності санації, які унеможливають однозначну загальну оцінку ефективності комплексу антикризових заходів. Значний внесок у вирішення цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені, як Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков [1]. Вони розробили систему критеріїв ефективності санації та алгоритм такого оцінювання. Однак відкритим залишається питання розроблення ефективних економіко-математичних моделей, що дадуть змогу найбільш точно оцінити ефективність санації.

Висновки. Узагальнивши вказане, можна зробити такі висновки.

В умовах сучасної економіки України банкрутство вітчизняних підприємств є істотною проблемою. Банкрутство окремого суб'єкта господарювання має істотні негативні наслідки на всіх рівнях економіки – від мікро- до макрорівня. Кількість неплатоспроможних підприємств та підприємств-банкрутів в Україні досить значна, вони є в кожному регіоні країни.

Подолати банкрутство можливо лише за умови своєчасної діагностики кризи та впровадження заходів щодо її подолання. Розглянуто основні підходи до діагностики ймовірності банкрутства на підприємстві. Найбільш ефективними і зручними в практичному використанні є узагальнювальні показники загрози банкрутства, якими є економіко-математичні моделі. Існуючі моделі діагностики загрози банкрутства підприємства дають змогу визначити клас кризи, до якого належить підприємство, однак в багатьох випадках таку однозначну оцінку загрози банкрутства зробити досить важко. Це зумовлено нечіткістю меж класів фінансової кризи на підприємстві.

Література

1. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / Т.С. Клебанова, О.М. Бондар, О.В. Мозенков та ін. / за ред. О.В. Мозенкова. – Харків : ВД "ИНЖЕК", 2003. – 272 с.
2. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учебн. пособ. / Т.Б. Бердникова. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 2003. – 214 с.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : учебн. курс / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 1999. – 528 с.
4. Кизим Н.А. Оценка и прогнозирование неплатежеспособности предприятий : монография / Н.А. Кизим, И.С. Благун, Ю.С. Копчак. – Харьков : Изд. дом "ИНЖЭК", 2004. – 144 с.

5. Ковалев А.П. Диагностика банкротства / А.П. Ковалев. – М. : АО "Финстатинформ", 1995. – 92 с.
6. Копилук О.І. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. / О.І. Копилук, А.М. Штангерт. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 168 с.
7. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л.О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
8. Маренков Н.Л. Антикризисное управление / Н.Л. Маренков, В.В. Касьянов. – Ростов-на-Дону : Изд-во "Феникс", 2004. – 217 с.
9. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібн. / О.О. Терещенко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 412 с.
10. Чернявский А.Д. Антикризисное управление : учебн. пособ. / А.Д. Чернявский. – К. : Изд-во МАУП, 2000. – 208 с.
11. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа предприятия / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Ненашев. – М. : Изд-во "Юни-Глоб", 1992. – 196 с.

Гаврилко П.П., Лалакулич М.Ю., Важинский Ф.А. Основные подходы к оценке склонности предприятий к банкротству

Рассмотрены основные подходы к диагностике вероятности банкротства предприятий, в частности: система финансовых коэффициентов, специальные обобщающие (тестовые) показатели угрозы банкротства, субъективные показатели и критерии угрозы банкротства. Дана классификация существующих подходов к оценке и прогнозированию банкротства предприятия.

Ключевые слова: банкротство предприятия, показатели угрозы банкротства, система финансовых коэффициентов, критерии, эффективность, комплексный подход.

Havrylko P.P., Lalakulych M.Yu., Vazhynskiy F.A. The main approaches to estimating inclination of enterprises to bankruptcy

Basic approaches for diagnostics of probability of bankruptcy of enterprises are considered, in particular: system of financial coefficients, special summarizing (to the test) indexes of threat of bankruptcy, subjective indexes and criteria of threat of bankruptcy. The classification of existing approaches to assessment and prediction of bankruptcy is given.

Keywords: bankruptcy, enterprises, indexes of threat of bankruptcy, system of financial coefficients, criteria, efficiency, complex approach.

УДК 339.97 **Доц. О.С. Гирик, канд. екон. наук – Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України**

ПРИЧИНИ І ПРОЯВИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Охарактеризовано причини та канали впливу процесів глобалізації на інтеграцію України у світове господарство і розвиток банківської діяльності, зіставлено основні переваги і недоліки такого впливу.

Ключові слова: глобалізація, канали впливу інтеграції, наявність іноземного капіталу, переваги процесів глобалізації, виклики глобалізації.

Висококонкурентне середовище банківської діяльності обумовлено не лише внутрішніми умовами країни, а й значною мірою інтеграційними процесами, як "зростаючої географічної дисперсії економічної діяльності суб'єктів підприємництва через національні кордони" [4, с. 82].

Дослідження сутності глобалізації, її основних рис, здійснення глобалізаційних процесів у сфері світового фінансового ринку висвітлено у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних учених. Серед них: У. Бек, Габбард Р. Глен, В. Клейн, Т. Левітт, Дж. Ф. Маршалл, У. Робертсон, Л. Склер, Дж. Стігліц. Доробок вітчизняних науковців у питаннях впливу глобалізації на розвиток фінансового ринку України представлено у працях О. Барановського, А. Гальчинського, В. Гаркавенко, В. Геєць, О. Дзюблюка, М. Кириченка, В. Міщенко, Р. Пустовіта, М. Савлука, О. Соскіна, О. Сугоняка, С. Тігіпка, Ю. Уманціва та ін. Проте питання впливу процесів глобалізації на мотивацію банківської діяльності, її трансформація і прояви в процесі адаптації до нових умов, залишаються ще недостатньо дослідженими.

Незважаючи на різні підходи до визначення поняття і суті глобалізації, учені доходять висновку, що глобалізація стала важливим реальним аспектом сучасної світової системи, однією з найвпливовіших сил, які визначають процес розвитку цивілізації; це об'єктивний процес, який сприяє поступовому взаємному проникненню технологічних та культурних стандартів різних держав.

Науковці визнають суперечливий вплив глобалізації на розвиток національних економік. Глобалізація, з одного боку, відкриває світовий спільноті величезні можливості економічного зростання, збільшення інвестицій, покращення політичних та культурних взаємозв'язків, а з іншого – спричиняє конфлікти, маніпулювання величезними фінансовими й інвестиційними ресурсами, нові загрози та значно посилює конкурентну боротьбу. Можна погодитися з думкою О. Білоруса [2] і В. Оболенського [5, с. 124], що це становить реальну загрозу для країн із низькими і середніми прибутками, оскільки саме вони відчують значну нестачу капіталу, нерозвиненість інституцій та ринкової інфраструктури, є найбільш вразливими до наслідків економічно немотивованих рішень щодо використання обмежених ресурсів.

Виклики глобалізації вчені вбачають у тому, що до нової системи відкритого світу різні народи і країни підійшли неоднаково підготовленими, відрізняючись за своїм економічним, соціокультурним потенціалом. Чим потужніша економіка країни, тим більше позитивних результатів вона здобуде з процесу глобалізації. Тому найбільш послідовними адептами глобального світу, які пропагують ідею єдиного відкритого суспільства без бар'єрів і кордонів, на переконання академіка О. Білоруса, виступають найбільш розвинені та могутні країни, котрі вбачають в ослабленні суверенітетів нові можливості своєї економічної, геополітичної і соціокультурної експансії [2].

Беззаперечним є той факт, що в умовах зростання динаміки капіталу, людських ресурсів, поширення інформації для України не існує можливостей уникнути інтеграційних процесів, а навпаки, нагальним є проблема ефективної інтеграції вітчизняної економіки до всесвітньої та визначення пріоритетів тих ринків, які сприятимуть зростанню національної економіки і зумовлять її довготермінову конкурентоспроможність [1, с. 201]. Неоднозначність глобалізації через зіставлення її основних переваг і недоліків на національну економіку та її вплив на розвиток банківської діяльності відображено на рис.